

Za ptáky

Horská květena v NP Kazbegi. Foto: Ladislav Jasso

DO GRUZIE

Gruzie (gruzínsky Sakartvelo) je jednou ze tří zakavkazských republik. Včetně separatistické Abcházie a Jižní Osetie je rozlohou 69 700 km² o něco menší než Česká republika. Na severu Gruzie se tyčí vysokohorský Velký Kavkaz, na jihozápadě o něco nižší Malý Kavkaz a jihovýchod zaujímá Kolchidská nížina. Úředním jazykem této kavkazské země je gruzínština, ale se staršími lidmi a obchodníky se dá snadno domluvit rusky. Mladí lidé ovládají angličtinu. Novodobou měnou Gruzie je lari (v době naší návštěvy odpovídal našim 9 Kč). Silnice v Gruzii jsou v dost špatném stavu. Vedlejší silnice jsou v horách sjízdné z větší části pouze pro terénní auta, na jihu odpovídají našim polním cestám. Gruzínští řidiči jsou značně neukáznění. Turista toužící po rychlém občerstvení si může dát kromě jiného sýrové chačapuri nebo schaurmu (podobné kebabu). Stánky s občerstvením jsou na většině turistic-

ky zajímavých míst, na tržištích a ve městech. Gruzie je původní vlastí vinné révy, která se tu pěstuje už 8 000 let. V Gruzii bylo pozorováno 383 druhů ptáků, 131 druhů savců a 86 druhů plazů. Ve dnech 1.–12. 6. 2018 jsem se zúčastnil zájezdu pořádaného CK Primaroute ve spolupráci s Českou společností ornitologickou za ptáky Gruzie.

Je krátce po poledni a letadlo patřící Georgian Airways vzlétá a vydává se na let dlouhý přibližně 3,5 hodiny. Ještě před přistáním si posouváme hodinky o dvě hodiny dopředu. Na letišti v Tbilisi se náš odjezd do města komplikuje, protože jednomu účastníkovi zájezdu nedorazilo cestovní zavazadlo. Jak se později zjistilo, jeho kufr se ztratil na letišti v Praze. Aerolinky mu ho nakonec dovezly o pět dnů později. Před letištní halou už na nás čeká minibus, gruzínský řidič a mladý průvodce Nika.

Horské středisko Stepantsminda a Národní park Kazbegi, 4. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

Druhý den vyrážíme po staré vojenské gruzínské silnici směrem na sever do hor. V průsmyku ve výšce 2 395 m n. m. pozorujeme zpívající lindušky horské a rorýse velké. Zajímavá je další zastávka u obce Kobi. Na skalní stěně a v zahradách se zdržují zvonohlíci královští, hýl rudý, kolem stěny létají břehule skalní a jednou i kos horský. Z dravců pozorujeme káni lesní ruskou, supy bělohlavé a krásně se

ukazují ve vzduchu i na zemi dva orlosupi bradatí. Radost z nevšedních zážitků nám ale kazí vesnický pes, který pokousal jednoho kolegu. Kvečeru přijíždíme do hotelu Ilia v horském středisku Stepantsminda.

Třetí den ráno pozorujeme ptáky na pastvinách a horských svazích nad městem. Zcela běžný je tu bělořit šedý, kos horský nebo krkavec velký. Na svazích okolních třítisícovek nacházíme dva tetřívky kavkazské, ozývá se velekur kavkazský a na vrcholcích hor občas zahlédneme kozorožce dagestánské. Z dravců se opět ukázal orlosup bradatý a luňák hnědý. Dopoledne navštěvujeme hnízdiště supů bělohlavých na vysoké skalní stěně. Na rozdíl od ostatních procházím nedalekou zcela opuštěnou kavkazskou vesnici s rozpadávajícími se domy. V jedné zahradě zpívá rákosník zpěvný a po střechách poskakují rehci domácí. Z okolních horských svahů se ozývá pěnice hnědokřídlá a strnad za-

Orlosup bradatý u obce Kobi, 2. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

hradní. Kromě několika supů bělohlavých pozorují před odjezdem i jednoho supa hnědého. Vracíme se zpátky do města. V jednom místě nám brání v jízdě hejno holubů skalních, kteří neochotně opouštějí silnici. V parku ve městě Stepantsminda reaguje vytrvale na nahrávku hlasu budníček žlutavý, takže pořizujeme desítky fotografií. Odpoledne pozorujeme ptáky v údolí Sno. Kolem menšího rybníka zpívá několik hýlů rudých, je tu bramborníček hnědý a v menším lesíku i strakapoud velký. Nad hřebeny hor se prohání pár orlů skalních a u řeky na kamenitém ostrůvku pobíhá pisík obecný. Celodenní výlet zakončujeme na pastvinách obklopených porosty rakytníku řešetlákového. Běžným druhem tu je pěnice vlašská, ozývá se i pěnice pokřovní a na nahrávku hlasu reaguje tentokrát budníček kavkazský.

Čtvrtý den nás čeká výšlap v Národním parku Kazbegi za horskými druhy ptáků. Po snídani nás místní taxíky odvázejí do hor ke klášteru Nejsvětější Trojice v Gergeti. Je pěkné počasí a nádherná viditelnost. Všem okolním vrcholům dominuje hora Kazbeg (5 033 m n. m.). Pastvinami a horskými loukami s mnoha nádhernými květy stoupáme do hor. Nejběžnějším druhem tu je linduška horská. Zanedlouho pozorujeme hejno asi čtyřiceti kavčat žluto-

zobých. Budníček kavkazský zpívá ještě ve výšce 2 700 m v porostu endemitního rododendronu kavkazského. O něco výš se v horském údolí ozývají ve-

Sup bělohlavý v NP Kazbegi, 4. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

lekuři a zanedlouho jednoho nacházíme přímo pod sebou. Jde o velekura kaspického. Ti, co vystoupali ještě výš, měli štěstí na hýla velkého, další druh z tzv. „Velké kavkazské pětky“. Odpoledne se začíná mračit a zanedlouho se spouští pěkný liják. Všichni se vrací z hor spokojení, ale většina taky pěkně promočená. Další den při ranní vycházce po pastvinách nad Stepantsmindou pozorujeme dva vybarvené

Velekur kaspický v NP Kazbegi, 4. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

Budníček kavkazský v NP Kazbegi, 4. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

samce skalníka zpěvného. Dnes nás čeká dlouhý přejezd z Velkého Kavkazu do slunné Kachetie na jihovýchodě Gruzie. Po třech dnech se opět zastavujeme u obce Kobi, kde kromě zvonohlíků králov-

Na horských pastvinách Velkého Kavkazu se pasou tisíce ovcí. Údolí Sno, 4. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

ských zaznamenáváme přelet orla skalního a sokola stěhovavého. Na další zastávce ještě v horách nacházíme hnízdo kavčete červenozobého s mláďaty a opodál zpívá pěvuška podhorní. Na oběd se zastavuje na okraji Tbilisi. Někteří odcházejí do restaurace, ale několik nás vyráží s dalekohledy do okolí. V křovinách zpívají slavíci obecní, na blízké pastvině kráčí mezi krávami volavka rusohlavá a dudci chocholatí nosí pilně potravu mláďatům. Opět projíždíme přes Tbilisi, na letišti vyzvedáme ztracený kufr a vydáváme se na jihovýchod země.

Náš řidič má dobrou náladu a občas nám dělá turistického průvodce. Jednou rukou řídí a druhou ukazuje na místní pamětihodnosti. Na jedné křižovatce upozorňuje na nejstarší traktor vyrobený v Sovětském svazu, stojící na podstavci, a o pár kilometrů dál na hrad postavený na konci 20. století.

Ještě za světla přijíždíme do cíle naší dnešní cesty – do města Dedoplistkaro – a zastavujeme v centru. Někteří jdou nakupovat na tržnici, zatímco průvodce Nika zařizuje povolení k vjezdu na následující dva

dny, protože se budeme pohybovat v blízkosti hranic s Ázerbajdžánem. U hotelu Ilia nás překvapuje značné množství špačků růžových, kteří se v zahradách živí třešněmi a morušemi. Večer se ozývá nedaleko výřeček malý. S kamarádem Vládou si povídáme dlouho do noci, probíráme zážitky z před-

Volavka rusohlavá na pastvině na okraji Tbilisi, 5. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

chozích dnů – a najednou se pode mnou rozvlnila židle. Naštěstí bylo zemětřesení krátké a slabé. Ráno už na nás před hotelem čekají terénní mik-

robusey, protože ten, kterým jsme dosud po Gruzii cestovali, by dnešní trasu neprojel. Přírodní rezervaci Chachuna ležící na jih od města tvoří lesostepi a stepi přecházející místy v polopoušť. Nejhojnějšími druhy ptáků tu jsou chocholouš obecný, kalandra zpěvná, bělořit plavý, tuhýk rudohlavý nebo strnad černohlavý. Občas zahlédneme mandelíka hajního, vluhu pestrou, sýčka obecného a z dravců káni bělochvostou, orly křiklavé nebo raroha velkého. Po jedné obzvláště prudké zastávce sledujeme zblízka dvě orebice čukar a za nimi nenápadného dytíka úhorního. Párkrát se zastavuje za účelem focení i kvůli želvám žlutohnědým. Asi po dvou hodinách se dostáváme k přehradě Dali. Pod ní se nachází

*Špačci růžoví ve městě Dedoplistkaro, 5. 6. 2018.
Foto: Ladislav Jasso*

větší bažina a lesostep. Na okraji bažiny nám Nika ukazuje hnízdo moudivláčka lužního. Dál jde jako první a holí prozkoumává terén před námi. V této lokalitě je totiž hojná zmije levantská, a proto se pohybujeme převážně po cestách. Z několika míst se ozývají frankolíni obecní. Vyskytuje se tu i pěvec ryšavý, sedmihlásek šedý nebo strakapoud jižní. U přehrady hnízdí malá kolonie poštolek jižních a jiříčky obecné. Na vodě je v dálce potápka roháč a později přelétá nad vodou orel mořský. Zajímavou lokalitou jsou lesostepní kopce nad přehradou. Hned po příjezdu zajímá fotografie skřivánek krátkoprstý. Vyskytuje se tu bělořit plavý, okrový i skal-

ní. Někdo nachází hnízdo lelka lesního a dospělí po vyrušení létají kolem nás. Pozorují i pěnici dlouhózobou a černolíci. V pozdním horkém odpoledni pokračujeme dál do oblasti bahenních sopek. Cestou v dálce vidíme dva šakaly a o kus dál dva kroužící supy mrchožravé. Na závěr dnešního putování nám průvodce ukazuje stromové hnízdo supa hnědého s mládětem a nad ním kroužící tři dospělé jedince. Opodál vodí orebice čukar svá mláďata.

Dnes nás čeká návštěva Národního parku Vashlovani u hranic s Ázerbajdžánem. V lesostepní části je hojný strnad černohlavý, běžný je i tuhýk rudohlavý, tuhýk menší, žluva hajní a na dvou místech zpívá strnad viničný. Na okraji kaňonu Pantishara krouží dva orli královští a sup bělohlavý. Při vycházce vyschlým korytem řeky pozorujeme brhlíky skalní, skalníka modrého, lejska černokrkého i sedmihlásky pustinné při stavbě hnízda. Turistickou atrakcí tohoto kaňonu je smíšená kolonie jiříčky obecné, vrabce skalního a rorýse velkého. Při zpáteční cestě vidíme na pastvinách stovky špačků růžových. Po dvou horkých dnech se večer osvěžujeme v místní restauraci. Místní pivo tu stojí 1 lari a dobré gruzínské víno 4 lari za litr.

Následující den se přesouváme ze slunné Kachetie opět přes Tbilisi na Malý Kavkaz. Naším cílem

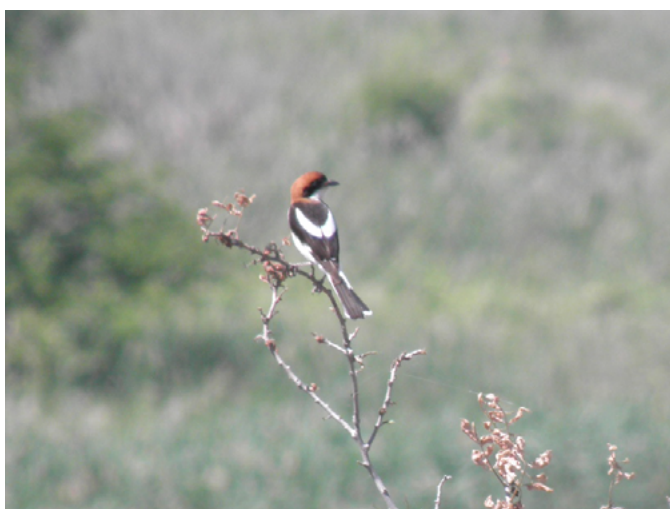
Strnad černohlavý je zcela běžným druhem. Rezervace Chachuna, 6. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

jsou vysokohorská jezera v této oblasti. Jako první navštívíme jezero Tsalka u města Tsalka a nocujeme v hotelu Tsalka. Vypadá to, že se v něm od sovětských dob příliš nezměnilo. Na jezeře je několik racků arménských a na pastvinách první čáp bílý.

Po ránu je pěkná zima a na okolních horách se objevil nový sníh. Přejíždíme do Džavachetie do Národního parku Javakheti s horskými jezery ve výšce okolo 2 000 m n. m. U jezera Paravani na loukách poletuje několik konipasů lučních s černými hlavami. Na jezeře jsou jenom rackové arménští a jedna husice rezavá. Na dalším jezeře Saghamo je větší

*Vyschlý kaňon Pantishara v NP Vashlovani, 7. 6. 2018.
Foto: Ladislav Jasso*

Ťuhýk rudohlavý je na jihu Gruzie běžným druhem. Rezervace Chachuna, 6. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

hejno kachen včetně kopřivky obecné a ostralky štíhlé. Vyskytuje se tu i kormorán velký a dva pelikáni kadeřaví. Kolem poledne se zastavujeme ve městě Ninotsminda. Dopravní značky ukazují, že na hranici s Arménií je to jenom 20 km, ve městě je arménské zboží a v pekárně nám zaměstnanci ochotně ukazují arménskou pec. Odpoledne odjíždíme směrem k arménským hranicím k vesnici Gorelovka do přírodní rezervace Bugdasheni. Na jezeře je menší ostrov, na kterém hnízdí několik párů kvakoše nočního, jsou tam rackové arménští, kormoráni a dvě volavky stříbřité. Na vodě se zdržuje asi 300 husic rezavých a lžičák pestrý. V okolí jezera zpívají rákosníci proužkovaní a zdržuje se tu

překvapivě jeden samec konipasa citronového. Jezero Madatapa leží ve výšce 2 120 m n. m. Jsou tu dva pelikáni bílí, asi 150 racků arménských, moták pochop a na hnízdech sedí potápky rudokrké. Za jezerem objevujeme tři jeřáby popelavé z izolované kavkazské populace. U posledního jezera Kartsakhi zastavujeme asi 100 m od tureckých hranic. Na turecké straně jezera je velká hnízdní kolonie pelikánů bílých a kadeřavých. Kolem nás prolétá samec motáka lužního a z rákosí pod námi se ozývá cetie jižní, rákosník velký a tamaryškový.

U penzionu nedaleko skalního města Vardzia se na malém rybníku vyskytuje slípka zelenonohá a bu-

*Konipas luční ssp. feldegg u jezera Paravani, 9. 6. 2018.
Foto: Ladislav Jasso*

Horské jezero Bugdasheni, 9. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

káček malý. U skalního města opět sledujeme brhlíka skalního, strnada viničného a kavku obecnou. V okolí hradu Khertvisi se vyskytuje skalník modrý, dudek chocholatý a bělořit skalní. U vesnice Tmogvi navštívujeme smíšenou kolonii břehule říční a vlhy pestré. O kousek dál zpívá strnad zahradní, mezi

Racek arménský, Vardzia, 10. 6. 2018. Foto: Ladislav Jasso

krávami pobíhá špaček růžový a linduška úhorní a nakonec se zblízka ukazuje i orlík krátkoprstý. Předposlední den po ránu opět navštívujeme ne-daleko penzionu lokalitu s výskytem brhlíka dlouhozobého a tentokrát se daří najít dokonce tři ptáky. Při cestě do Tbilisi ještě navštívujeme krátce Národní park Borjomi. Poprvé tu zaznamenávám červenku obecnou a pěnici černohlavou. Náš bohatý seznam pozorovaných druhů uzavírá ve Tbilisi hrdlička senegalská.

Gruzie je pro české ornitology zemí téměř neznámou. I náš průvodce Nika nám potvrdil, že jsme jeho první česká výprava. Gruzie je zemí přívětivou a na ptáky a další přírodní zajímavosti zemí velice bohatou. Celkem jsme za dobu své návštěvy zaznamenali 183 druhů. Gruzínského národního ptáka – bažanta obecného – jsme ale neviděli.

Ladislav Jasso

Tsminda Sameba — kostel Nejsvětější Trojice v Gergeti. Foto: Pixabay